

Klauzurní práce z civilního procesu

Vydání směnky

Věra Kadlecová z Brna byla před pár léty v situaci, kdy po dědečkovi zdělila družstevní podíl, se kterým byla spojena možnost odkoupit jednopokojový byt za zůstatkovou cenu 65.000 Kč. Paní Kadlecová v té době neměla žádné úspory, finanční hotovost ji nemohli poskytnout ani její rodiče a našetřit tuto částku z platu zdravotní sestry bylo nemyslitelné. Vyzkoušela oslovit pár přátel, ale bezúspěšně. Od banky si půjčovat nechtěla, protože v minulosti nezaplatila včas účet za telefon a předpokládala, že je zařazena v registru dlužníků. Její návštěva v bance by tudíž byla jenom na ostudu.

Brzy dostala paní Kadlecová kontakt na Josefa Kahudu rovněž z Brna, který zprostředkoval zápůjčky od nebankovní společnosti Magické půjčky. Domluvili si schůzku a paní Kadlecová mu řekla o svém problému, totiž že shání peníze a nikdo jí nechce půjčit. On jí nabídl okamžitou pomoc, a to půjčku až do výše 90.000 Kč. Věděl, že paní Věra pracuje jako zdravotní sestra, že má z čeho splácet, a navíc měla být zápůjčka zajištěna směnkou. Protože měla paní Kadlecová v úmyslu byt trochu zrekonstruovat, rozhodla se, že využije zápůjčky v maximálním nabízeném rozsahu. Neobávala se situace, že nebude schopna zápůjčku splatit, protože byt chtěla ihned po rekonstrukci prodat. Ještě toho dne, tj. 1. října 2014, si vzala paní Kadlecová u společnosti Magické půjčky zápůjčku ve výši 90.000 Kč a k zajištění této zápůjčky vystavila paní Kadlecová panu Kahudovi směnku znějící na částku 110.000 Kč.

Krátce poté, co si paní Kadlecová vzala zápůjčku, zaplatila zůstatkovou cenu a bytové družstvo jí byt převedlo do vlastnictví. Paní Kadlecová nechala byt vymalovat, zrenovovala kuchyni a 10. prosince 2014 byt prostřednictvím realitní kanceláře prodala. Společnosti Magické půjčky zaplatila celou zápůjčku včetně úroků, poplatků a odměn, finančnímu úřadu zaplatila daň z nabytí nemovité věci a zbylo jí dost peněz také na nový automobil.

Měla radost, že se vše vyřešilo, a to až do chvíle než jí přišla předžalobní upomínka od pana Kahudy, kde požadoval zaplacení částky 110.000 Kč na směnku. Paní Kadlecová okamžitě kontaktovala pana Kahudu, aby ho informovala, že někde muselo dojít k omylu, protože ona již všechny své povinnosti vůči společnosti Magické půjčky splnila, a to řádně a včas. Pan Kahuda trval na svém požadavku tvrdíce, že dluh nebyl paní Kadlecovou nikdy uhrazen, a to ani z části.

Paní Kadlecová vyhledala advokáta, který případ zhodnotil a navrhl podat žalobu na vydání směnky. Tuto žalobu paní Kadlecová následně proti panu Kahudovi podala a odůvodnila tak, že již zaplatila dluh, který směnka zajišťovala, tudíž je žalovaný povinen směnku jí vydat. K žalobě přiložila neověřenou fotokopii směnky, jíž se domáhala, a výpis z bankovního účtu, prostřednictvím kterého na zápůjčku platila. Svou žalobu podala k Městskému soudu v Brně, kterému došla dne 14. května 2015.

Městský soud v Brně došel k závěru, že není věcně příslušný, a proto předložil věc Vrchnímu soudu v Olomouci. Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 26. srpna 2015 (následně potom, co dostali oba účastníci řízení možnost se k otázce věcné příslušnosti vyjádřit) vyslovil, že věc patří do věcné příslušnosti krajských soudů, a dále rozhodl o postoupení věci Krajskému soudu v Brně.

Dne 1. září 2015 vyzval Krajský soud v Brně žalovaného pana Kahudu, aby se ve věci písemně vyjádřil, případně označil důkazy k prokázání svých tvrzení. Podáním ze dne 7. září 2015 žalovaný sdělil soudu, že nečiní předmětem sporu, že žalobkyně může při zaplacení dluhu, který směnka zajišťovala, žádat, aby jí byla tato směnka vydána (*pozn. zadavatelů: Podle ustáleného výkladu čl. I. § 39 odst. 1 ve spojení s § 77 odst. 1 zákona směnečného a šekového má skutečně ten, kdo zaplatil dluh, k jehož zajištění směnka sloužila, právo na její vydání.*). Paní Kadlecová však na zápůjčku nikdy ničeho nezaplatila, tudíž nemá žádný právní důvod jí směnku vydávat. Skutečnost, že na směnku nebylo placeno, nemůže soudu žádným způsobem prokázat, protože „negativní skutečnosti se v řízení neprokazují“. Ve svém následujícím podání ze dne 8. září 2015 potom doplnil, že řízení vůbec nemá probíhat, protože mu brání překážka litispendence, neboť on sám podal proti paní Kadlecové žalobu na zaplacení peněz ze směnky a tato žaloba došla Krajskému soudu v Brně dne 1. května 2015.

Soud prvního stupně odmítl námitku překážky litispendence s odůvodněním, že nebyla vznesena při prvním úkonu ve věci samé. Po provedeném dokazování konstatoval, že nemá za prokázané, zda došlo k uhrazení dluhu žalobkyně za

společností Magické půjčky. Podle výpisu z bankovního účtu žalobkyně je sice zřejmé, že žalobkyně provedla v inkriminovaném období několik plateb na účet společnosti Magické půjčky, neprokázalo se však, že tyto platby sloužily k uhrazení dluhu, který zajišťovala předmětná směnka. K tomuto účelu sice sloužit mohly, ale vzhledem k tomu, že se jednalo o neidentifikované platby, u kterých absentoval variabilní a stálý symbol, jakož i zpráva pro příjemce, mohly sloužit stejně pravděpodobně k čemukoli jinému. Důkazní břemeno ke skutečnosti, zda bylo na zápůjčku zapláceno, nese podle soudu prvního stupně žalobkyně, protože podle negativní teorie důkazní nelze požadovat na žalovaném, aby prokázal, že na zápůjčku zapláceno nebylo. Proto konstatoval, že žalobkyně neunesla důkazní břemeno a žalobu rozsudkem ze dne 6. listopadu 2015 zamítl (první výrok) a rozhodl o nákladech řízení (druhý výrok).

Rozsudek byl stranám doručen shodně dne 6. listopadu 2015. Aby dále nezvyšovala náklady řízení, vzdala se žalobkyně podáním ze dne 7. listopadu 2015 svého odvolacího práva; toto podání bylo soudu doručeno 8. listopadu 2015. Paní Kadlecová si však později vyčítala, že nedovedla zahájené řízení do zdárného konce, odvolala své vzdání se odvolání. Tento úkon podala písemně na podatelně soudu dne 23. listopadu 2015. K tomu jí soud pouze krátkým přípisem sdělil, že k jejímu úkonu nepřihlíží.

Následně se paní Kadlecová poradila opět s advokátem a podala (v jeho zastoupení) dne 6. ledna 2016 dovolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně – oběma jeho výrokům.

Otázky:

- a) Posuďte, zda postupoval soud prvního stupně při zkoumání věcné příslušnosti správně a zda lze považovat závěr Vrchního soudu v Olomouci za správný.
- b) Posuďte, zda byla námitka překážky litispendence vznesena včas, a – bez ohledu na její včasnost – zda je také věcně opodstatněná.
- c) Posoudil soud prvního stupně správně otázku důkazního břemene?
- d) Jaký účinek má vzdání se odvolání a lze tento úkon odvolat? Je správný závěr soudu I. stupně, že se k odvolání vzdání se odvolacího práva nepřihlíží?
- e) Lze proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 6. listopadu 2015 (oběma jeho výrokům) úspěšně podat dovolání?

Řešení

ad a)

Obersatz

Určení konkrétního soudu, který věc projedná a rozhodne, je záležitostí ustanovení o příslušnosti soudu. Pravidla o příslušnosti soudu můžeme dělit podle toho, zda upravují rozsah působnosti mezi soudy různých článků soudní soustavy anebo mezi soudy téhož článku. V prvním případě jde o příslušnost věcnou a funkční. V druhém případě jde o příslušnost místní. Věcná příslušnost určuje článek soudní soustavy, který je příslušný projednat a rozhodnout věc v prvním stupni.

Podle § 9 odst. 1 OSŘ jsou věcně příslušné okresní soudy, nestanoví-li zákon jinak. Podle § 9 odst. 2 písm. j) OSŘ krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně ve sporech z finančního zajištění a sporech týkajících se směnek, šeků a investičních nástrojů.

Městský soud v Brně vykonává dle § 9 odst. 2 zákona o soudech a soudcích č. 6/2002 Sb. v obvodu města Brna působnost okresního soudu.

Otázku své příslušnosti zkoumá soud jako jednu z podmínek řízení (na straně soudu). Podle § 104a odst. 1 OSŘ zkoumá soud věcnou příslušnost kdykoli za řízení. Má-li okresní nebo krajský soud za to, že není věcně příslušný, předloží věc se zprávou o tom zásadně svému nadřízenému vrchnímu soudu. Vrchní soud pak rozhodne, které soudy jsou k projednání a rozhodnutí věci příslušné v prvním stupni, není-li sám věcně příslušný, a podle § 104 odst. 6 OSŘ rozhodne dále o postoupení věci.

Otázka, který vrchní soud je nadřízeným soudem, je řešena v přílohách zákona o soudech a soudcích. Vrchní soud v Olomouci je nadřízeným soudem mj. pro Krajský soud v Brně, do jehož obvodu spadá i Městský soud v Brně (příloha 1 bod 2. a příloha 2 bod 7. zákona o soudech a soudcích).

Untersatz

V daném případě byl u Městského soudu v Brně zahájen spor týkající se směnky. K projednání a rozhodnutí takového sporu jsou podle § 9 odst. 2 písm. j) OSŘ věcně příslušné krajské soudy. Městský soud v Brně však vykonává působnost soudu okresního, a nikoliv krajského. Vzhledem k tomu Městský soud v Brně správně vyslovil svoji nepříslušnost a předložil věc k rozhodnutí Vrchnímu soudu v Olomouci, jenž je jeho nadřízeným vrchním soudem. Vrchní soud následně rozhodl o tom, že v prvním stupni věc projedná Krajský soud v Brně a postoupil věc tomuto soudu. Závěr o

věcné příslušnosti krajského soudu a výrok o postoupení věci Krajskému soudu v Brně odpovídají § 9 odst. 2 písm. j) a § 104a odst. 6 OSŘ.

Schlussatz

Okresní soud postupoval správně z úřední povinnosti, když předložil věc Vrchnímu soudu v Olomouci. Vrchní soud potom rovněž správně aplikoval § 9 odst. 2 písm. j) OSŘ a postoupil věc Krajskému soudu v Brně.

ad b)

Obersatz

Překážka litispendence je negativní procesní podmínkou. V současnosti je upravena v § 83 odst. 1 OSŘ. O překážku věci litispendence jde tehdy, pokud je dána totožnost účastníků a totožnost věci. Totožnost účastníků je zachována i tehdy, vystupují-li strany v odchylných rolích, popř. jestliže místo nich vystupují v řízení procesní nástupci. Vedle totožnosti účastníků je vyžadována totožnost věci, tj. identita předmětu sporu. Předmětem sporu (a tedy i předmětem rozhodnutí) je nárok v procesním smyslu, který je vymezen jednak předmětem (žalobním petitum) a jednak skutkovým základem (skutkovými tvrzeními, která žalobce vnesl do řízení). Překážka litispendence však brání nejen současnému projednání této věci, ale jejím účelem je také vyloučení projednání procesního nároku, který je v tzv. pojmovém protikladu k procesnímu nároku, který je předmětem již probíhajícího řízení. Pojmovým protikladem se rozumí logická negace právního následku pravomocně stanoveného v předchozím řízení.

Není-li výjimečně předepsáno něco jiného, musí soud kdykoliv za řízení přihlížet k tomu, zda jsou splněny podmínky řízení (§ 103 OSŘ). Nedostatek procesních podmínek je ostatně podle § 205 odst. 2 písm. a) OSŘ odvolacím důvodem, k jehož prokázání lze uvádět nové skutečnosti a důkazy dle § 205a písm. a) OSŘ.

Untersatz

Paní Kadlecová se žalobou došlou dne 14. května 2015 domáhala vydání směnky po panu Kahudovi. Pan Kahuda se žalobou došlou dne 1. května 2015 domáhal zaplacení peněz z té identické směnky po paní Kadlecové.

Totožnost účastníků je zachována, účastníci vystupují pouze v odchylných rolích. Předmět sporu je však v obou případech jiný. Přestože se oba spory týkají té samé směnky, ve sporu zahájeném žalobou paní Kadlecové jde o vydání směnky,

zatímco v řízení probíhajícím na základě žaloby pana Kahudy se jedná o zaplacení peněžní částky z této směnky. Vzhledem k tomu není dána totožnost předmětu nároku v obou věcech, a tedy ani překážka litispendence.

Překážku litispendence soud zkoumá kdykoli v průběhu řízení i z vlastní iniciativy, neuplatní se režim koncentrace. Argumentace městského soudu, jenž překážku litispendence odmítl s tím, že její nedostatek nebyl vytknut při prvním úkonu, proto není správná.

Schlussatz

Námítka litispendence sice nebyla vznesena opožděně (soud k ní měl přihlídnout), nicméně nebyla věcně odůvodněná.

ad c)

Obersatz

Pravidla dělení důkazního břemene jsou ve výjimečných případech upravena výslovně v zákoně; obdobnou funkci plní vyvratitelné domněnky. Není-li takovéto úpravy, uplatní se kritéria vycházející z teorie analýzy norem. Základním pravidlem je to, že každý účastník nese důkazní břemeno ohledně skutkových předpokladů jemu příznivé právní normy, tj. právní normy, z níž pro sebe dovozuje právní následky. Jde-li o žalobce, tíží jej důkazní břemeno ohledně skutečností, s nimiž právní norma (tzv. základní norma) spojuje vznik nároku, který uplatňuje žalobou. To platí jak pro základ, tak i pro výši nároku.

Předpoklady, za kterých lze požadovat vydání směnky jsou uvedeny v zadání s odkazem na čl. I. § 39 odst. 1 prostřednictvím § 77 odst. 1 zákona směnečného a šekového. Jedná se o skutečnost, že žalobkyně zaplatila dluh, který směnka zajišťovala.

Podle teorie negativní lze dokazovat pouze pozitivní skutkové okolnosti, předmětem důkazu však nemohou být skutečnosti negativní. Představitelé této koncepce vycházejí z názoru, že dokazování neexistujících okolností je vyloučeno povahou věci, neboť dokázat lze jen to, co existuje, nikoliv to, co neexistuje. Postupem času však právní věda dospěla k závěru, že teorie negativní je nepřijatelná jak ze zásadních důvodů teoretických, neboť nepřipustně ztotožňuje úsudek o skutečnosti se skutečností samou, tak konečně i z důvodů praktických, neboť se dostává do závažného rozporu s legislativní úpravou.

Untersatz

Žalobkyně se žalobou domáhá vydání směnky. Právní úprava neobsahuje pro takový případ výslovnou úpravu důkazního břemene, proto se při posuzování dělení důkazního břemene uplatní teorie analýzy norem.

Právní následek, kterého se žalobkyně domáhá, tj. vydání směnky, je podle čl. 1 § 39 odst. 1 zákona směnečného a šekového podmíněn tím, že byl zaplacen dluh zajištěný směnkou. Zaplacení dlužné částky tedy představuje skutečnost odpovídající skutkovému znaku právní normy, z níž pro sebe žalobkyně dovozuje právní následek. Ohledně této skutečnosti ji proto tíží důkazní břemeno. Soud I. stupně sice dospěl k témuž závěru, avšak na základě nesprávné argumentace opírající se o překonanou negativní teorii dělení důkazního břemene.

Schlussatz

Závěr soudu I. stupně k otázce dělení důkazního břemene je správný jenom zčásti. Městský soud v Brně sice dospěl ke správnému závěru, avšak za použití nesprávných kritérií dělení důkazního břemene.

ad d)

Obersatz

Vzdání se odvolání řadíme mezi dispoziční procesní úkony, tj. úkony, které ovlivňují zahájení, průběh a ukončení procesu. V občanském soudním řádu je upraveno v § 207 odst. 1 OSŘ. Účinným vzdáním se odvolání zaniká subjektivní legitimace k odvolání toho, kdo se tohoto oprávnění vzdal. Kdyby přesto podal později odvolání, odvolací soud je odmítne podle § 218 písm. b) OSŘ jako podané osobou k němu neoprávněnou.

Vzdání se odvolání může být odvoláno za podmínek uvedených v § 41a odst. 4 OSŘ, tedy jen jestliže jeho odvolání dojde soudu nejpozději současně se vzdáním se odvolání (jeho odvolání dojde soudu nejpozději současně, tj. ve stejný den, s odvolávaným procesním úkonem).

Podle § 41a odst. 3 se k úkonu účastníka, který je za řízení nepřipustný, nepřihlíží.

Untersatz

V daném případě se žalobkyně vzdala svého odvolacího práva podáním ze dne 7. listopadu 2015, které bylo následujícího dne doručeno soud. Případné odvolání

tohoto procesního úkonu by vzhledem k § 41a odst. 4 OSŘ muselo dojít soudu nejpozději ve stejný den, tj. 8. listopadu 2015. Žalobkyně však odvolání vzdání se odvolacího práva učinila až o několik dnů později – 23. listopadu 2015. Zákonem stanovené předpoklady tak splněny nebyly, a odvolání vzdání se odvolacího práva lze považovat za nepřipustný procesní úkon. Vzhledem k tomu, že k nepřipustnému úkonu soud nepřihlíží (tj. ani o něm nerozhoduje), není postup soudu I. stupně, jenž žalobkyni o této skutečnosti vyrozuměl pouze přípisem, v rozporu se zákonem.

Schlussatz

Následkem účinného vzdání se odvolání je ztráta možnosti podat odvolání. Vzdání se odvolání lze odvolat, ale tak, aby odvolání došlo soudu nejpozději současně s vzdáním se odvolacího práva. Později není odvolání přípustné a soud k němu nepřihlédne. Závěr soudu I. stupně, že k odvolání se nepřihlíží, je správný.

ad e)

Obersatz

Dovolání je mimořádným opravným prostředkem. Lze jím napadnout rozhodnutí odvolacího soudu (rozsudek, usnesení), které již nabylo právní moci (§ 236 odst. 1 OSŘ). Vzhledem k tomu, že představuje možný průlom do právní moci (a tím i jistoty právních vztahů), je dovolání připuštěno jenom v zákonem taxativně stanovených případech, kde převažuje zájem na přezkoumání rozhodnutí nad stabilitou právních vztahů nastolenou napadeným rozhodnutím. Za podmínek § 238 odst. 1 písm. c) OSŘ lze dovoláním napadnout i výrok o náhradě nákladů řízení.

Vedle kategorie rozhodnutí, která jsou z dovolacího přezkumu vyloučena proto, že je zákon neřadí mezi rozhodnutí, proti nimž dovolání přípustné být může, rozeznáváme též rozhodnutí, k jejichž dovolacímu přezkumu nebylo dovolání (jako institut) vůbec zřízeno. Jde zjednodušeně řečeno o rozhodnutí, jež nejsou rozhodnutími „odvolacího soudu“. Řízení o dovolání proti rozhodnutí, které nebylo vydáno v odvolacím řízení, dovolací soud zastaví (§ 243c odst. 1 a § 104 odst. 1 OSŘ) pro nedostatek funkční příslušnosti soudu k projednání takového opravného prostředku, tedy proto, že zde není žádného soudu, jenž by byl povolán takový opravný prostředek projednat a rozhodnout o něm.

Untersatz

Žalobkyně podala dovolání proti pravomocnému rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 6. listopadu 2015 (oběma jeho výrokům). Krajský soud však v této věci

nerozhodoval jako soud odvolací, nýbrž jako soud I. stupně. Z § 236 odst. 1 OSŘ však vyplývá, že dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští. Prvostupňová rozhodnutí v dovolacím řízení přezkoumávat nelze, bez ohledu na to, jakých záležitostí se dovoláním napadené výroky týkají. Vzhledem k tomu, že dovolání žalobkyně směřuje právě proti takovému prvostupňovému rozhodnutí, není dán způsobilý předmět dovolání. Nejvyšší soud proto řízení o takovém dovolání pro nedostatek funkční příslušnosti zastaví.

Schlussatz

Proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 6. listopadu 2015 dovolání s úspěchem podat nelze.